

Силабус курсу  
Археологія України епохи латену та римського часу

Освітній ступінь – бакалавр  
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки  
Спеціальність: 032 історія та археологія  
Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»  
Кількість кредитів – 3

Рік підготовки, семестр – 2 рік, 4 семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова

Дні занять: четвер, 12.45-14.05, ауд. 1003  
Консультації: п'ятниця 14.05, ауд. 1006

Мова викладання: українська



**Керівник курсу**

ПІП **Строценъ Богдан Степанович**, кандидат історичних наук, викладач

Контактна інформація [strotsen@tnpu.edu.ua](mailto:strotsen@tnpu.edu.ua)  
+38 067 332 45 91

**Опис дисципліни**

Актуальність вивчення дисципліни «Археологія України епохи латену та римського часу» зумовлена тим, що територія України займає одне з ключових місць у етнокультурних процесах і, зокрема слов'янському етногенезі. Територія України була місцем, стику потужних міграційних потоків (кочового іраномовного зі сходу та західних фракійців, германців та ін.) і місцевого праслов'янського. До цього додаються впливи античного світу на варварське населення. Саме тут відбувалося формування слов'янського етносу і звідси почалося розселення слов'ян на Балкани та у Центральну Європу. Серед носіїв археологічних культур кінця I тис. до н.е. – середини I тис. н.е., знаходяться витоки українського народу.

Навчальний курс покликаний сформувати в здобувачів систему знань про процеси формування як етносу в цілому, так і слов'янського зокрема. Сформувати вміння аналізувати археологічні джерела і співставляти результати з історичними, лінгвістичними, антропологічними, етнографічними та іншими даними, визначати перспективи для подальших досліджень. Розкрити роль автохтонного населення, осілих сусідів – кельтів, фракійців, германців, балтів, кочовиків – сарматів, аланів, гунів.

**Навчальний контент**

Год. (лек. /сем.)	Теми	Результати навчання	Завдання
2 / -	Тема 1. Цивілізаційні процеси на території Східної Європи у другій половині I тис. до н.е. – першій пол. I тис. н.е. Основні концепції історії людства	Знати сутність, завдання й особливості навчальної дисципліни, її категоріальний апарат, історіографію, етапи досліджень, джерельну базу, комплексний підхід до вивчення, методи, основні напрямки сучасних наукових розробок, основні концепції історії людства.	Питання
- / 2	Тема 2. Експансія кельтів і їх впливи на культури тогочасного населення Східної Європи.	Аналізувати поширення кельтських культурних впливів у Європі. Знати: особливості розвитку населення лісостепової зони України в пізньолатенський час, роль кельтів, германців, фракійців.	Питання Презентація
- / 2	Тема 3. Археологічні культури кочовиків Північного Причорномор'я	Аналізувати процес формування та розвитку культур скифі та сарматів, з'ясувати їх роль у економічних та історичних процесах на теренах Східної Європи	Питання
2 / 2	Тема 4. Латенські пам'ятки Карпатського регіону України.	Знати латенські пам'ятки Карпатського регіону, спільні і відмінні риси із середньоевропейськими пам'ятками	Питання Проблемні

		матеріальну та духовну культуру, хронологію, етнічну приналежність носіїв, здобути знання про територію поширення, поселенські та поховальні пам'ятки, господарський уклад, поховальний обряд. Аналізувати речовий комплекс місцевого виробництва та імпорتنі вироби, з'ясувати хронологію культури, гіпотези про етнічну приналежність та історичну долю її носіїв.	завдання
2 / 2	Тема 5. Зарубинецька культура.	Аналізувати особливості, локальні варіанти, хронологію та концепції етнічної приналежності культури і роль її носіїв у формуванні слов'янського етносу. З'ясувати причини та напрямки міграції зарубинецьких племен і створення нових локальних груп, визначити відмінності із зарубинецькими пам'ятками та роль носіїв у формуванні слов'янських культур VI ст.	Питання Проблемні завдання
2 / -	Тема 6. Пшеворська культура.	Співставляти пам'ятки, господарство, матеріальну і духовну культуру, поховальний обряд пшеворського населення Західної Волині та Верхнього Подністров'я, із матеріалами Центральної Європи. Засвоїти основні гіпотези етнічної приналежності носіїв культури.	Питання
2 / 2	Тема 7. Загальна характеристика римського часу та початку епохи великого переселення народів.	Засвоїти хронологію періоду, з'ясувати політичний вплив Римської імперії на Європу та провінційно-римські культурно-економічні впливи і їх значення у розвитку варварського населення першої половини I тис. н.е.	Питання Презентація
2 / -	Тема 8. Археологічні культури Західної Волині та Прикарпаття I-II ст. н.е.	Розкрити процес формування культури, матеріальну та духовну культуру, господарський уклад та етнічний склад зубрицького та липицького населення і його місце у слов'янському етногенезі. З'ясувати походження культури, характеризувати, поселенські та поховальні пам'ятки, ремісничі об'єкти, керамічний комплекс та ін. матеріали	Питання Проблемні завдання
- / 2	Тема 11. Вельбарська культура.	Порівняти риси на культури на основній території її поширення із українськими пам'ятками. Характеризувати господарський та суспільний уклад, етнічний склад носіїв вельбарської культури, їх роль і місце у формуванні черняхівської культури, слов'янського етносу та у політичній історії Європи.	Питання Проблемні завдання
2 / 2	Тема 12. Черняхівська культура.	Аналізувати процес формування та розвитку культури, вплив римських провінцій на економіку черняхівського суспільства. Визначити етнічні складові носіїв, їх роль і місце у політичній історії Східної Європи за писемними, археологічними та антропологічними джерелами, основні теорії виникнення, етнічної приналежності та подальшої долі носіїв черняхівської культури.	Проблемні завдання Ессе
- / 2	Тема 13. Київська культура.	Визначити підґрунтя та територію поширення пам'ятки, особливості матеріальної та духовної культури господарської діяльності, хронологію та роль носіїв у формуванні ранньосередньовічних слов'янських культур. Сучасні теорії етнічної приналежності носіїв київської культури.	Проблемні завдання Питання
- / 2	Тема 14. Культура карпатських курганів.	Аналізувати археологічні та писемні джерела, здобути знання про пам'ятки, матеріальну та духовну культури господарську діяльність хронологія, основні гіпотези етнічної приналежності носіїв та їх історичну долю.	Питання Кейси
2 / 2	Тема 15. Початок доби Великого переселення народів.	Розкрити занепад економіки і руйнацію системи зв'язків, сформованих в римські часи, вплив гунів на формування слов'янського етносу та політичну історію Європи. Гунські пам'ятки, поховальний обряд, матеріальна і духовна культура, військо і військова тактика гунів.	

## Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОНП	Програмні компетентності
<b>ЗК1</b>	Здатність вчитись і оволодіти сучасними знаннями.
<b>ЗК3</b>	Здатність до пошуку. Оброблення та аналізу інформації різних джерел.
<b>ЗК4</b>	Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
<b>ЗК16</b>	Здатність враховувати норми наукової етики у науковому та навчально-методичному процесах.
<b>ФК1</b>	Вільне володіння й оперування найважливішими теоретико-методологічними поняттями і категоріями при дослідженні історичних проблем.
<b>ФК2</b>	Здатність пропонувати та обґрунтовувати наукові гіпотези.
<b>ФК4</b>	Вибирати необхідні методи дослідження, модифікувати існуючі та розробляти нові методи виходячи із завдань конкретного дослідження.
<b>ФК6</b>	Використовувати знання сутності, принципів, методів, особливостей наукового пізнання для вивчення і розв'язання теоретичних завдань та практичних проблем.
<b>ПРН 2</b>	Здатність здійснювати теоретичний аналіз досліджуваної проблеми.
<b>ПРН 3</b>	Здатність пропонувати та обґрунтовувати гіпотези, які виникли в ході дослідження.
<b>ПРН 17</b>	Здатність презентувати написані тексти та робити презентації усно різної довжини та складності рідною мовою чи іншою, потрібною для області спеціалізації.
<b>ПРН 28</b>	Здатність використовувати інструменти інших гуманітарних, природничих та точних наук за необхідності вирішення задачі дослідження.
<b>ПРН 22</b>	Застосовувати набуті знання з аналізу фактичного матеріалу у практиці наукових досліджень.
<b>ПРН 23</b>	Систематизовувати опрацьований з різних джерел фактичний матеріал і робити обґрунтовані висновки.

## Літературні джерела

1. Абашина Н.С., Козак Д.Н., Синиця Є. В., Терпиловський Р. В. *Давні слов'яни. Археологія та історія: навч. посіб.* Київ: Стародавній світ, 2012.
2. Баран В. Д. Давні слов'яни. Україна крізь віки. У 15-ти тт., 3. Київ: Альтернативи, 1998.
3. Баран В. Д., Баран Я. В. *Історичні витоки українського народу.* Київ: 2005.
4. Винокур І. *Черняхівська культура: доля і витоки.* Кам'янець-Подільський, 2000.
5. *Давня історія України.* Т. 3. Слов'яно-руська доба. Київ, 2000.
6. Залізник Л. Л. *Стародавня історія України.* Київ: Темпора, 2012.
7. *Этнокультурная карта территории Украинской в I тыс. н. э.* Київ: Наукова думка, 1985.
8. Магомедов Б. В. *Черняховская культура. Проблемы этноса.* Люблин, 2001.
9. Мончинська М. *Велике переселення народів. Історія неспокоїної епохи IV та V століть.* Київ, 2009.
10. *Славяне Юго-Восточной Европы в предгосударственный период.* Київ, 1990.
11. Терпиловський Р. В. *Ранние славяне Подесенья III-V вв.* Київ, 1984.
12. Kokowski A. *Goci.* Warszawa: Trio, 2007.

## Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75% від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

## Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 2, 3, 5) усне опитування, завдання	18
Модуль 2 (теми 8, 10-15) усне опитування, завдання, ессе	42
ІНДЗ (теми 1-15)	20
Екзамен (теми 1-15) – усне опитування	20

**До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:**

- 1) Навчальний контент (розширений план лекцій)
- 2) Тематика та зміст практичних робіт
- 3) Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання)
- 4) Електронне навчання в системі MODLE